

Становище

**по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”
по 2.1. Филология (Руска литература на XIX век)
в Софийския университет „Св. Климент Охридски”
(обявен в Държавен вестник, бр.31/18.04.2017)**

от проф. д-р Ренета Божанкова, член на научното жури по конкурса, назначено със заповед № РД 38-364 от 07.06.2017 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски”

Гл.ас. д-р Румяна Парашкевова от Катедрата по руска литература, Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св.Климент Охридски” е единственият кандидат в конкурса, по който се представя това становище.

1. Професионална квалификация

Гл.ас. д-р Румяна Парашкевова е завършила висшето си образование във Великотърновския университет по специалност “Руска филология” през 1981 г. В периода 1982-1985 е била аспирант, а от 1986 е асистент в Катедрата по руска литература на Факултета по славянски филологии в Софийски университет „Св. Климент Охридски”. Защитила е дисертационен труд „Драматическата трилогия на А.К.Толстой („Смъртта на Йоан Грозни”, „Цар Фьодор Йоанович”, „Цар Борис”). Непроизнасяният дискурс и действието” в същата катедра през 2014 г., с което ѝ е присвоена ОНС “доктор” по 2.1. Филология (Руска литература на XIX век).

2. Научни публикации и научноприложни издания, представени за участие в конкурса

Кандидатката представя за участие в конкурса 1 монография, 1 студия, 14 статии на български и руски език (две от тях в съаторство), 5 авторски статии в учебник по руска литература – университетски курс. Цитиранията, установени от автора, са 44.

2.1. Хабилитационен труд

В продължение на много години тема, провокираща научен интерес, за Р. Парашкевова е тази за дуела и дуелната ситуация в руската литература, като пространно представяне на резултатите от проведеното изследване намираме в монографията “Руският бретъор на прицел” (София, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2017 г., 270 стр.). Трудът се състои от въведение, девет глави и кратки

заклучителни думи. Хронологически изследването е съсредоточено върху литературен и исторически материал, отнасящ се до Русия от първата половина на XIX век, като не е оставено без внимание развитието на темата за дуела в руското общество и култура до началото на XX век. Ценни за въвеждането на читателя в проблематиката на книгата са първа и втора глава, които дават подробна информация за дуелните практики и ритуали, за дуелния устав, за историческите личности, които са свързани с темата чрез действия, изказани позиции, белетристични и мемоарни текстове. Разгледани са историческите корени и националните особености, социалните отношения, пораждащи двубоите на честта; прави се и сравнение между западната дуелна традиция и специфично формиралите се руски условия за развитие на дуела, като се споменават неговите морални, понякога и политически обосновавания. При изграждането на цялостната визия за културната фаза, към която се отнасят проучваните текстове, закономерно са потърсени и връзките с романтизма и преди всичко с Байроновите текстове и влияние. Важни са описанията на фазите на дуелната ситуация, регистрираните при нея “поведенчески модалности” (с.182), кодексите и дуелните правила в тяхната еволюция и варианти на приемане и приложение. В труда е направен е опит за определяне на типовете дуелисти, отправен е поглед към ритуалното и игровото начало в дуелното противоборство.

Отделна глава е посветена на “уникалното присъствие в руското културно пространство” (с.90) на Фьодор Толстой – ексцентрична личност, повлияла при създаването на множество литературни образи, като най-ярките са свързани именно с бретъорската му слава и поведение. Последователно авторката се спира и върху темата за дуела и реализацията на различни нейни аспекти в творби на Бестужев-Марлински, Пушкин и Тургенев – творци от първия ред на литературата. В центъра на изследователското внимание е Александър Пушкин, писателят-дуелист с всички фасети на своя образ, съединил биографичния човек и неговият дуелен опит, и творецът, отразяващ този опит в литературни текстове, оценявани още от съвременниците му като образцови. От пределно добре изучените и познати живот и творчество на Пушкин авторката извлича документирани факти, свидетелства на съвременници, по-късни критически коментари, които аргументират вижданията ѝ за художествената значимост на дуелните ситуации и ролята на участниците в тях. При работата с текстовия материал в отделните глави биографичният разказ се сверява с легендата, после с литературната творба – и отново към

мемоарите и записаните разкази, чиято достоверност се проблематизира от наративните стратегии на говорещите и отклоненията на тяхната памет.

Книгата като цяло отразява стремежа да се видят и определят през днешни теоретични постановки ситуациите и текстовете на миналото, и авторката прави това в повечето случаи достатъчно убедително. Това, което би могло и би следвало още да бъде допълнено, е критически обзор и систематизация на по-ранни и на най-нови изследвания по темата не само в руската териториална и езикова зона (което е направено), но и другаде, където дуелът също е изследван като културен и исторически феномен – съществена част от историята на европейските елити. В такава посока е важно да се разгърне и библиографията на труда, така създавайки убеденост в обхващането на актуалното научно осветляване на темата.

В изследването си авторката привлича огромен брой детайли, имена, щрихи от съдби, вдъхновили създаването на литературни герои. Поясненията, езиковите и биографичните справки, които съпътстват аналитичния текст, са полезни с оглед навлизане в далечния XIX век, като необходимостта от тях се мотивира за българския читател от двойната отдалеченост на темата за бретъора – във времето (началото на XIX век) и в проявите на тази тема в една макар и относително позната, но все пак друга и далечна култура. В “Руският бретъор на прицел” се разглеждат лица и събития с двувековна отдалеченост и поради това е било нужно намирането на научен подход и съответен стил, които в единство да доближат до днешния читател литературните герои и прототипите им. В това Р. Парашкевова несъмнено е успяла, което превръща книгата ѝ, освен в стойностно изследване, и в полезен текст, приложим в процеса на университетско преподаване на руската класическа литература.

2.2. Научни студии и статии

Статиите на д-р Парашкевова, представени за участие в конкурса, са публикувани в продължителен период от време – от 1999 до 2016 г. Тематичната им ориентация е близко съотнесима със специалността по този конкурс – руска литература на XIX век. Статиите са посветени на отделни страни от поетиката на творби на руски класици – Пушкин, Лермонтов, Гогол, Тургенев и Чехов. Особено следва да се отличи студията, анализираща преводната рецепция на пушкиновата драма „Борис Годунов”, като тази студия има две издания в сборници, посветени на присъствието на руския поет в българската култура.

Особено бих искала да отлича и друга статия, посветена на символиката на светлината и сянката в романа „Ана Каренина” на Л. Толстой, като тук правят впечатление точните наблюдения, новите посоки на интерпретация, които предлага авторката на изследването, търсенето на тълкувания на символите в романа както в рамките на европейската, така и на източната религиозна и културна традиция. Приносни са и статиите, посветени на творчеството на Чехов, както и авторските раздели на д-р Парашкевова в учебника „Руска литература XIX и XX век” (2002, 2005), разглеждащи прозата на Пушкин, Лермонтов, Тургенев и Чехов, както и поезията на Лермонтов.

Всички статии са пряко свързани с преподавателската практика на кандидатката и отразяват от една страна нейния опит в полето на литературния анализ, а от друга - хронологията на методологическите избори, които Парашкевова прави през годините. Представените за конкурса статии имат подчертана научноприложна стойност.

3. Преподавателска и проектна дейност

Гл.ас. д-р Румяна Парашкевова е водила семинарни занятия по руска литература на XIX век, лекции по руска литература на XIX век, както и отделни задължителни и избираеми курсове в магистърска програма „Руска литература, култура, художествен превод” във Факултета по славянски филологии на Софийския университет. Участвала е в научни проекти на Катедрата по руска литература.

4. Заключение

Разглеждайки трудовете на гл.ас. д-р Румяна Парашкевова, представени за участие в конкурса, и техния приносен характер, както и оценявайки многогодишната ѝ преподавателска работа, изказвам своята **положителна оценка** и подкрепата си за нейната кандидатура в конкурса за избор на “доцент” по професионално направление по 2.1. Филология (Руска литература на XIX век).

София, 24 август 2017 г.

проф. д-р Ренета Божанкова
(Софийски университет „Св.Климент Охридски”)